

Proč svíčka zhasne

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Vhodná cílová skupina	Žáci 8. ročníku Žáci 9. ročníku Účastníci zájmových kroužků
Tematické celky	Chemické prvky Oxidy a peroxidy
Druh pokusu	Žákovský Demonstrační
Možná nebezpečí	Popálení (teplo / chlad) Poleptání / potřísnění Mechanické poranění
Míra rizika ohrožení zdraví	Zanedbatelné riziko
Časová náročnost pokusu	10 minut

PRAKTICKÉ PROVEDENÍ POKUSU

Potřebné vybavení a pomůcky

Požadavky na pracovní místo	<ul style="list-style-type: none"> • Stabilní pracovní stůl • Nehořlavá podložka
Laboratorní pomůcky a přístroje	<ul style="list-style-type: none"> • velká kuželová baňka (1000 – 2000 ml) • zátka do hrdla baňky se spalovací lžičkou a svíčkou (na misce spalovací lžičky je postavena svíčka a držák spalovací lžičky prochází zátkou tak, aby po vložení zátky do baňky byla miska lžičky se svíčkou 3 – 4 cm nad dnem baňky) • zapalovač • černé pozadí
Havarijní a sanační prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Lékárnička • Hadr a úklidové prostředky

Proč svíčka zhasne

Použité chemikálie nebo vznikající produkty

Název látky	Vzorec	Nebezpečná vlastnost	Značky nebezpečnosti
Hydroxid vápenatý	Ca(OH)_2	<ul style="list-style-type: none"> Žíravé a korozivní 	

Pokyny pro provedení pokusu

Pracovní postup	<p>Do baňky nalijeme 1 – 2 cm vysoký sloupec vápenné vody. Zapálíme svíčku postavenou na spalovací lžičce, lžičku zasuneme do baňky a zátkou baňku uzavřeme. Po zhasnutí svíčky pozorujeme orosení vnitřních stěn baňky. Zátka se lžičkou a svíčkou vyjmeme z baňky, obsah baňky protřepeme a proti černému pozadí pozorujeme změny v baňce.</p>
-----------------	--

Proč svíčka zhasne

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Pokyny pro bezpečné provedení pokusu

Potřebné ochranné pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pracovní obuv chránící před chemickými látkami ✓ Ochranný oděv (plášť / zástěra) ✓ Ochranné brýle ✓ Rukavice z nitrilové pryže (vrstva 0,11 mm)
Práce s použitými látkami	Dodržovat na pracovním místě čistotu a pořádek. Použít pouze nezbytně nutné množství látky. Rozlité alkálie se musí ihned spláchnout vodou.
Používání laboratorních pomůcek a přístrojů	Při prořezávání zátky korkovrtem je nutné pracovat opatrně, aby nedošlo k vysmeknutí korkovrtu a pořezání rukou.
Práce s hořlavinami a plyny	Při tomto pokusu se používá hořící svíčka. Doporučujeme pro zapálení použít tyčkový zapalovač.
Likvidace odpadů	Obsah baňky po zředění vodou vylijeme do výlevky.
Zakázané činnosti – VAROVÁNÍ	Po celou dobu laboratorní práce je zakázáno vzdalovat se z pracovního místa nebo se věnovat jiné činnosti, která by mohla odvádět pozornost. Nepoužívat poškozené laboratorní sklo nebo nekompatibilní části. Zamezit kontaktu použitých látek s kůží a očima. Je zakázáno provádět tento pokus alternativním způsobem nebo za použití jiného pomůckového vybavení, než jak je uvedeno v tomto metodickém listě.

Proč svíčka zhasne

DIDAKTICKÁ ČÁST

Vysvětlení podstaty pokusu	Podstatou důkazu oxidu uhličitého jeho reakcí s hydroxidem vápenatým je vznik bílé sraženiny uhličitanu vápenatého, což vyjadřuje chemická rovnice: $\text{Ca(OH)}_2 + \text{CO}_2 \rightarrow \text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O}$
Ověření správného provedení (výsledku)	Při hoření svíčky dochází k reakci vzdušného kyslíku s parafinem svíčky. Jakmile se spotřebuje kyslík v baňce, plamen zhasíná. Při hoření parafinu vzniká voda (orosení vnitřních stěn baňky) a oxid uhličitý (důkaz vápennou vodou).
Praktické souvislosti pokusu	Pokus dokazuje na příkladu parafinu, že organické látky obsahují vázaný uhlík (v produktech hoření je oxid uhličitý) a vodík (v produktech hoření je voda).

Tento metodický list byl vytvořen v rámci řešení projektu TL02000226 "Evaluace postupů pro bezpečnou praktickou výuku chemie ve školách", který byl podpořen Technologickou agenturou ČR.

Bude-li tento chemický pokus proveden za dodržení všech výše uvedených pokynů, jedná se o bezpečný a didaktický ověřený postup ve smyslu normy ČSN 01 8003.

Další informace naleznete v online databázi e-BEDOX na <https://ebedox.cz/>

© Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze

© Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.

© Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Vytvořeno v roce 2022

